

בית הספר למינהל עסקים

עד כמה אנחנו מושפעים מההתנהלות של עסקים? (שיעור מספר 1)

לפני כשנתיים נכנס הקורס באתיקה ואחריות חברתית של עסקים כקורס חובה בלימודי התואר הראשון. במהלך ארבעת הסמטרים שבהם הוא הועבר שמענו, מהרבה סטודנטים שהתכנים בקורס אומנם מעניינים אבל שהם מתוסכלים מכך שהיו צריכים להשקיע מאמץ בקורס הזה על חשבון קורסים אחרים, חשובים יותר. קורסים חשובים, לתפיסתם, הם לרוב קורסי ההתמחות ובעיקר הקורסים הקשורים לבחינות הלשכה אצל החשבונאים. אני מבינה שכסטודנטים עסוקים קשה להרים את הראש ולהתסכל על הדברים בצורה קצת יותר רחבה, אבל בשיעור הראשון שלפנינו אני רוצה לעזור לכם להבין עד כמה הנושא של אתיקה ואחריות של עסקים הוא לא רק חשוב אלא קריטי עבור ההווה והעתיד שלכם כמי שחי, קונה ועובד במדינה הזאת. אנסה להמחיש לכם את הדברים באמצעות כמה אירועים שהתרחשו בזמן האחרון:

בתור צרכנים, אנחנו מושפעים מהעסקים מהם אנחנו רוכשים בדרכים רבות. בראש ובראשונה, התנהלות בלתי הוגנת של עסקים פוגעת במחיר שאנחנו משלמים. סיטונאי של חברת מזון מובילה שמשווק לקמעונאיות הגדולות אמר לי לא מזמן: "אם הייתי יודע שאני עובד בתנאים הוגנים, הייתי מרשה לעצמי להוריד 10% במחירים". אבל התנהלות הגונה ואחראית כלפי הצרכנים חשובה לא רק על מנת להוזיל את המוצרים שאנחנו קונים, אלא גם ולא פחות על מנת להבטיח שהמוצרים שאנו רוכשים יהיו בטוחים עבורנו, ורק לאחרונה התרחשו כמה אירועים שממחישים זאת היטב. בדצמבר האחרון קרסה מרפסת בבניין מגורים של חברת גינדי השקעות. הדו"ח ההנדסי החמור שהופק לאחר המקרה מצביע על כך שהיזם ניסה לחסוך בכך שלא הציב מפקח על הבנייה באתר, כנהוג, ואילו הקבלן המבצע חסך באופן שערורייתי בכמות ובסוג הברזל שהוכנס לתוך הבטון ושבלעדיו המבנה חלש מאוד ואינו יכול לשאת את המשקל. הלחץ להשגת מחיר תחרותי, היעדר פיקוח מספק של הרגולטור, ויזמי ענק שמעבירים את העבודות לקבלנים וקבלני משנה, הם חלק מהגורמים שאחראים לכך שחלק מהגורמים בענף פועלים בצורה לא מקצועית ולא אחראית, ובמצב כזה מבנים נוספים בישראל עלולים לקרוס בדיוק כמו המרפסת של גינדי. שני אסונות נוספים מהחודש האחרון, פיצוץ מיכל הגז בירושלים ואסון ההדברה, חשפו שני ענפים נוספים שבהם היעדר הקפדה מספיקה על נהלי הבטיחות מסכנת את כולנו.

בית הספר למינהל עסקים

(קריסת המרפסת בחדרה. צילום: חסן שעלאן.
מתוך: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4468484,00.html>)

בתור משקיעים, החסכונות של כולנו תלויים בהתנהלות האחראית של עסקים. אנחנו רוצים לסמוך על הגופים המוסדיים שישקיעו את כספנו בתבונה, על החברות שבהן הכסף מושקע שיפעלו בהתאם לאינטרסים של המשקיעים ועל הדירקטורים של אותן חברות שיפקחו על פעילות ההנהלה. לצערנו, לעיתים קרובות מתגלה שלא כך הדבר וגל "התספורות" של השנים האחרונות ממחיש זאת. ב"תספורת" האחרונה, שהייתה הגדולה ביותר במשק הישראלי אי פעם, חתמה חברת הספנות צים שבשליטת החברה לישראל, על הסדר חוב שני במסגרתו נמחקו 1.5 מיליארד ש"ח (!), כ-50% מחובה. בשנים שקדמו להסדר זה [גרף מנכ"ל החברה לישראל](#) עשרות מיליוני שקלים כמשכורת וכן בונסים שמנים. למשל, מענק של 7 מיליון שקל על האופן שבו הנדס את הסכם החוב הקודם של צים (הסכם שכאמור לא הצליח להבריא את החברה). [דיווחים על כך שכספים רבים זרמו](#) מהחברות הציבוריות אל החברות הפרטיות של משפחת עופר מעוררים שאלות נוספות. ההחלטות של הנהלת ודירקטוריון החברה הן בעלי השפעה ישירה ומכרעת על חסכונות הציבור והפנסיות של כולנו כמו גם על המס שנכנס בסופו של דבר לקופת המדינה.

גם כבעלי עסקים אנחנו תלויים בהתנהלות הוגנת של עסקים אחרים על מנת שנוכל להתקיים בתוך תנאים של תחרות הוגנת. בימים האחרונים נחשפה חקירה של הרשות להגבלים עסקיים המעלה חשד שחברת קוקה קולה ישראל השתמשה לרעה בכוחה המונופוליסטי בשיווק מוצרי קולה כדי ללחוץ על לקוחותיה לקנות ממוצרי טרה שבבעלותה. פרקטיקות כוחניות של מונופולים או של השחקנים החזקים במשק לא רק מייצרות אווירה של שיתוק ופחד אלא גם מגבילות את אפשרויות הפעולה של השחקנים הקטנים יותר. התנהלות

בית הספר למינהל עסקים

כוחנית דומה תוארה ב**עדותו של מנכ"ל כרמית** בשבוע שעבר על מאמצי חברת שטראוס-עלית למנוע את החדרת מותג קדבורי לארץ כולל לכאורה באיומים ואמצעים בלתי חוקיים.

לבסוף, כאזרחים ואנשים שחיים במדינה ונהנים משירותיה, אנו מושפעים באופן עקיף מהתנהלות של עסקים רבים, גם כאלה שאנחנו לא צרכנים ישירים שלהם. הדוגמא הברורה ביותר היא חשיפה לזיהום אוויר, אדמה, או מים שגורמים מפעלים ואשר משפיעים על כלל האוכלוסייה שבאיזור ולפעמים גם על הדורות הבאים. דוגמא נוספת אפשר למצוא בפרשה חדשה ועדיין לא כל כך מוכרת אבל מטרידה מאוד. חה"כ משה פייגלין חשף בשבועות האחרונים בעמוד הפייסבוק שלו התנהלות בעייתית מאוד לכאורה של חברת "שראל" המספקת תרופות וציוד רפואי לבתי החולים, שלדבריו זוכה באופן קבוע מפטור ממכרז, למרות שהיא חברה פרטית שאינה עומדת בשום כללים של מינהל תקין. בגלל התנאים הנוחים ששראל זוכה להם היא יכולה לגבות מבתי החולים תשלום גבוה על תרופות. לטענת פייגלין, ההוצאה העודפת הנובעת מההעדפה של חברת שראל כל כך גדולה, שבלעדיה ניתן היה לכסות כליל את הגירעונות של בתי החולים הממשלתיים.

3

 משה פייגלין
 19 ינואר

"שני בתי החולים הממשלתיים (בצפון) 'פורייה' - בטבריה לזיל - בצפת, נמצאים בגרעון תפעולי מעיק. כל אחד מהמוסדות האלה נושא גרעון של משהו כמו 70 מיליון שקלים. זה בהערכה צמחנית...
 מזה שנים אני שומע מבכירי המוסדות האלה לחשושים לאמור: "מי שקובר אותנו", הם אומרים, "זה 'שראל'", "שראל" אומרים הבכירים, וכשאתה מבקש מהם לפרט הם נעלמים דום ומשתפנים...
 הם קורעים אותנו" אומרים ב'פורייה' ומסרבים לפרט, רומזים על שחיתות ולא מוסיפים... " (חיים הכט)
 אתם מוזמנים להאזין לראיון המלא שערך עימי חיים הכט היום בצהריים ברדיו 'קול רגע' הצפוני:
<http://mfikud.co.il/contents2/audio/MF-RadioKolRega-Sarel20140119.mp3>

מתוך עמוד הפייסבוק של משה פייגלין

אלה כמובן דוגמאות בודדות מתוך מאות מקרים שמופיעים יום יום בתקשורת, ועוד מאות מקרים שלא מגיעים אליה, למידת התלות שלנו כצרכנים, משקיעים, בעלי חברות ואזרחים באופן ההתנהלות של עסקים. אני מקווה שבשלב הזה כבר מתעוררות אצלכם שאלות, כמו למשל: האם אפשר לצפות מעסקים, שממוקדים בשאיפה למקסם רווחים, להגדיל הוצאות על מנת להתנהל בהגינות ובאחריות? האם יש בכלל סיכוי שדברים ישתנו או שזה טיבו של

בית הספר למינהל עסקים

עולם, ושל עולם העסקים הישראלי בפרט? האם זה תפקידם של עסקים או תפקיד של הרגולטור? אלה שאלות חשובות ואני שמחה אם אתם מתחבטים בהן. אחריות תאגידית היא נושא שמעורר הרבה ספקות, שאלות ומחלוקות וחלק גדול מהן ננסה להעלות ולבחון יחד במהלך הסמסטר. בינתיים, אני מקווה שהצלחתי בשלב הזה לגרום לכם להסכים איתי על כך שאופן ההתנהלות של עסקים הינו בעל השפעה מכרעת על הכיס שלנו, הפרנסה שלנו, הבריאות שלנו והחיים שלנו. ההשפעה הגדולה הזאת היא אחת הסיבות לכך שהקורס הזה הוא קורס חובה, ולכך שאתם נדרשים להשקיע בהכנת המטלות לפחות, אם לא יותר, מאשר בקורסים אחרים.

במהלך ששת השיעורים שנתרו לנו נתחיל להבין מהי אחריות תאגידית, כיצד עסקים יכולים לקדם אותה, ומה התועלת שיכולה לצמוח להם מכך. בכל שיעור נבחן נושא מרכזי אחד, לפי הרשימה המופיעה בתוכנית הקורס. אני מאחלת לכם למידה מאתגרת, משמעותית ומפורה.